

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XXII СЪЕЗДИ

БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

КИЗИЛ УЗБЕКИСТОН

УЗБЕКИСТОН КОМПАТИЯСИ
МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, УЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ
СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

«КИЗИЛ УЗБЕКИСТОН» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО
КОМИТЕТА КОМПАТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО
СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

43-йИЛ ЧИКИШИ
№ 255 (12.004)

Якшанба, 29 октябрь 1961 йил

Баҳоси 3 тийин

КПСС XXII съезди Совет Иттифоқи
Коммунистик партияси Марказий Коми-
тетининг ички ва ташқи сиёсат соҳаси-
даги сиёсий йўли ва амалий фаолиятини
тўла ва тамомила маъқуллади.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ҲИСОБОТ ДОКЛАДИ ЮЗАСИДАН СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ XXII СЪЕЗДИНИНГ

Қ А Р О Р И

(1961 йил 27 октябрда бир овоздан қабул қилинган)

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXII съезди ўртоқ Н. С. Хрущев докладини—
КПСС Марказий Комитетининг Ҳисоботини тинглаб ва муҳокама қилиб, қарор қилади:

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг ички ва ташқи сиёсат
соҳасидаги сиёсий йўли ва амалий фаолияти тўла ва тамомила маъқуллансин.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Ҳисоботида баён қилинган
хулосалар ва таклифлар маъқуллансин.

КПСС МАРКАЗИЙ РЕВИЗИЯ КОМИССИЯСИНИНГ ҲИСОБОТИ ЮЗАСИДАН КПСС XXII СЪЕЗДИНИНГ

Қ А Р О Р И

(1961 йил 27 октябрда бир овоздан қабул қилинган)

КПСС Марказий Ревизия Комиссиясининг Ҳисоботи тасдиқлансин.

МОСКВА, 27 октябрь. СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XXII СЪЕЗДИ. Съезд Президиуми. Минбарда КПСС Марказий Ко-
митетининг Биринчи секретари Н. С. Хрущев. В. Савостьянов ва В. Егоров фотоси (ТАСС фотохроникаси).

ПАРТИЯ XXII СЪЕЗДИДА 1961 ЙИЛ 27 ОКТЯБРДА Н. С. ХРУЩЕВНИНГ ЯКУНЛОВЧИ СУЗИ

Делегат ўртоқлар! Партия Марказий Комитети-
нинг ҳисоботи ва Совет Иттифоқи Коммунистик
партиясининг Программаси тўғрисидаги доклад му-
ҳокама қилинб бўлди. Муҳокама юксак сиёсий
руҳда ўтди. Бу минбардан съезднинг кўп делегат-
лари сўзга чиқдилар. Бу нутқлар тўғрисида нима
дейиш мумкин? Бу нутқларнинг ҳар бирини партия-
га рапорт, партия олдида берилган ҳисобот деб ай-
там, сизлар менинг бу фикримга қўшилурсизлар,
деб ўйлайман. Шу минбарга чиққан ҳар бир киши
нималар қилинганлиги ва нималар қилиниши ке-
раклиги тўғрисида энг тўқинлантирувчи энг за-
рур гапларни айтди. Бу нутқлар коммунизм тан-
танасига чексиз ишонч руҳи билан сугорилган
нутқлар бўлди. (Давомли қарсаклар.)

Сўзга чиққанларнинг ҳаммаси Марказий Коми-
тетнинг сиёсий йўлини ва амалий фаолиятини ҳам,
шунингдек партиянинг Программасининг — комму-
низм қуриш программасининг проектини ҳам яқди-
лик билан маъқулладилар. XXII съезд ленинчи пар-
тиянинг бирлигини, унинг теварагида бутун со-
вет халқининг жипслаганлигини кўрсатувчи энг
брқин намоишдир. (Қарсаклар.)

XXII съезд ўз ишларини бутун мазмунини билан
XX съезд ишлаб чиққан йўлга партиянинг беи-
ҳоя содиқлигини исботлади. (Қарсаклар.) XX съезд
шахса сизининг даврининг ҳамма куйкаларини то-
залаб ташлаб партиянинг тарихида янги саҳифа
очганлиги, мамлакатимизнинг бутун жаҳон комму-
нистик ва ишчилар ҳаракатининг ривожланишига
яхши таъсир ўтказганлиги эндиликда тагин ҳам
равшан бўлиб қолди. (Қарсаклар.)

Съездимизнинг диққат марказида партия Про-
граммаси — коммунистик жамият қуриш програм-
маси турибди. Съезднинг шу минбардан сўзга чиқ-
қан ҳамма делегатлари Марказий Комитет тақдим
этган Программа проектини маъқуллаб, уни бажа-
ришнинг конкрет амалий йўллариини ишчанлик билан
муҳокама қилдилар. Улар янги Программанинг му-
ваффақиятли равишда амалга оширилишига қатъий
ишонч билдирдилар, партиянинг ушунча. Про-
граммаси ҳам биринчи ва иккинчи программалар
сингари муваффақиятли бажарилиши учун совет
кишилари бутун кучларини сарфлашга тайёр экан-
лигини айтдилар. (Давомли қарсаклар.)

Программанинг кучи ва ҳаётийлиги совет ки-

шилариининг филокорона меҳнатидадир. Валентина
Гатагова, Александр Кольчин, Мария Рожнева,
Василий Кавун, Василий Смирнов, Александр Гита-
лов ва бошқа ишчилар сингари кўпгина аjoyиб но-
ваторларнинг нутқларини эшитганимизда нақадар
кувонасан ва фахрданасан, киши. Илгори кишилар
ватан олдидаги, халқ олдидаги ўз бурчларини ба-
жармоқ учун меҳнатда нақадар ташаббус, ихтиро-
чилик, моҳирлик ва сабот кўрсатмоқдалар. Мил-
лион-миллион мана шундай новаторлар совет жам-
иятимизнинг ҳам гули, ҳам ифтихоридирлар. (Қарсак-
лар.)

Хозир шу нарса жуда муҳимки, ҳар бир заводда,
ҳар бир фабрика ва қурилишда, ҳар бир колхоз
ва совхозда барча меҳнаткашларнинг куч ва ғаи-
ратлари ишлаб чиқариш планларини тўла ва оши-
риб бажаришга қаратилмоғи керак. Меҳнат уну-
дорлиги нақадар юқори бўлса, сифат нақадар яхши
бўлса, шу қадар кўп бойлик яратилади; бойлик қан-
чалик кўп бўлса, совет халқининг улуг мақсад—
коммунистик жамият қуриш сари йўлдан қадами
шу қадар жадалроқ бўлади. (Қарсаклар.)

(ДАВОМИ ИККИНЧИ БЕТДА)

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXII съезди тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

27 октябрда Москвада, Кремлнинг Съездлар саройида Со-
вет Иттифоқи Коммунистик партиясининг навбатдаги XXII
съезди ўз ишларини давом эттирди.

Съезд ўртоқ Н. С. Хрущевнинг докладлари — КПСС
Марказий Комитетининг ҳисоботи ва Совет Иттифоқи Комму-
нистик партияси Программасининг проекти тўғрисидаги док-
лад, шунингдек КПСС Марказий Ревизия Комиссиясининг Ҳи-
сobot доклади юзасидан музокараларни тўхтатиш тўғрисида
қарор қабул қилади.

Съезд номига Гондурас, Покистон, Таиланд, Африка мус-
тақиллик партияси (Сенегал)дан, Бирма прогрессив партияла-
ри — Бирма ишчи партияси ва Халқ ўртоқлари партиясидан
табрикномалар олинди.

Кечки мажлисда делегатлар ва меҳмонлар томонидан са-
мимий кутиб олинган ўртоқ Н. С. Хрущев якунловчи нутқ сўз-
лади.

Съезд КПСС Марказий Комитетининг ҳисоботи юзасидан
яқдиллик билан қарор қабул қилди. Съезд бу қарориди КПСС
Марказий Комитетининг ички ва ташқи сиёсат соҳасидаги сиё-
сий йўлини ва амалий фаолиятини тўла ва тамомила маъқулла-
ди. Съезд КПСС Марказий Комитетининг ҳисоботида баён қи-
линган хулосалар ва таклифларни маъқуллади.

Съезд КПСС Марказий Комитетининг ҳисоботи юзаси-
дан партия XXII съездининг резолюция проектини тайёрлаш
ва Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Программасининг
проектига тузатиш ва қўшимчаларни қараб чиқиш учун Комис-
сия сайлади.

Съезд КПСС Марказий Ревизия Комиссиясининг Ҳисобо-
тини яқдиллик билан тасдиқлади.

Кечки мажлисининг охирида делегатлар ва меҳмонлар то-
монидан самимий кутиб олинган ёш пионерлар съездни таб-
рикладилар.

28 октябрда Москвада, Кремлнинг Съездлар саройида Со-
вет Иттифоқи Коммунистик партиясининг навбатдаги XXII
съезди ўз ишларини давом эттирди.

Эрталабки мажлисда КПСС Марказий Комитетининг сек-
ретари ўртоқ Ф. Р. Козлов КПСС Уставига киритиладиган ўз-
гаришларни тўғрисида доклад қилди.

Делегатлар ва меҳмонлар томонидан самимий кутиб олин-
ган чет эл коммунистик ва ишчи партияларининг вакиллари—
Швеция Коммунистик партиясининг раиси ўртоқ Хильдинг
Хагберг, Бразилия Коммунистик партияси Миллий раҳбарли-
гининг аъзоси ўртоқ Жиралду Родригес дос Сантос, Судан
Коммунистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюроси-
нинг аъзоси ўртоқ Иброҳим Мустафо, Коста-Рика халқ аван-
гарди партияси Миллий комитетининг секретари ўртоқ Оскар
Варгас, Перу Коммунистик партияси Марказий Комитетининг
секретари ўртоқ Хорхе Дель Прадо съездни табрикладилар.

Шундан кейин съезд КПСС Уставига киритиладиган ўз-
гаришлар тўғрисидаги докладни муҳокама қилишга ўтади.
Мажлисда Украина Компартияси Марказий Комитетининг ик-
кинчи секретари ўртоқ И. П. Казанец, КПСС Москва шаҳар
комитетининг иккинчи секретари ўртоқ Н. Г. Егоричев сўзга
чиқдилар.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНING XXII СЪЕЗДИ

Н.С. ХРУЩЕВНИНГ ЯКУНЛОВЧИ СУЗИ

(БОШИ БИРИНЧИ БЕТДА)

Съезда ҳамма республикаларнинг, мамлакатдаги кўп ёл-калар ва областларнинг вакиллари—партия ва совет ҳоким-лари, саноат ва қишлоқ хўжалик ишлари—оғрали қилтиб айтилгандек, бизнинг аjoyиб машъалларимиз сўзга чиқ-дилар; олимлар, адабиёт ва санъат арбоблари, шонли Қу-ролли Кучларимизнинг вакиллари сўзга чиқдилар.

Делегатлар коммунистнинг қурилишини, тўб масалалари ҳақида гапирдилар. Улар коммунизмнинг моддий-техника ба-сасини барпо қилиш йўллари ва воситалари тўғрисида; са-ноат ишининг ва қишлоқ хўжалигининг янада ривожлантири-шининг энг зарур масалалари ҳақида; мамлакатимизда фан, маданият, маориф, санъат, адабиётни таъин ҳам кўпроқ юксалтириш истифодасида, тўғрисида; янги коммунистлик жа-мийат кишининг тарбияда еттиштириш вазифалари тўғрисида гапирдиш—маъна шу масалаларнинг ҳаммаси съездеда чу-қур ва ҳар томонлама кўриб чиқилди. Коммунизм қуриш партиянинг амалий вазифаси, бутун совет халқининг иши бўлиб қолганини энди биз XXII съездеда таъин ҳам ақ-қолроқ кўриб турибмиз. (Қараскалар).

Юксак принципаллик, ишчанлик ва камчиликларга ис-батан муроасизлик делегатларнинг нутқлари учун ҳарак-терлидир. Ҳар қандай коммунистнинг ишлаб чиқарувчи кучларини ҳар томонлама ривожлантириш зарурлиги, ишлаб чиқаришни планлаштириш ва ташкил этишни, хў-жаликни бошқариш методларини яхшилаш, саноат ва қи-лоқ хўжалигини резервлардан тўғри фойдаланишга эътибор-ни тўғри жалб қилдилар. Улар кiritган таъкидларнинг маъноси шундан иборатки, меҳнатни энг ҳам сарф қилган ҳолда энг кўп иқтисодий самара олмақ керак.

Марказий Комитет ҳисоботи ва Программанинг прокси му-ҳокама қилинганида, халқ хўжалигини бошқариш янада таъкидланганлигини муҳим масалалари қўйилди. Съезд Марказий Комитет ва ҳукуматнинг бу соҳада кейинги йиллар-да амалга оширган тадбирларини тартиб яхшилади билан маъқуллаётганини кўрсатди. Жумладан, иқтисодий рай-онларда халқ хўжалик нефафларининг ишларини координа-циялаш ва планлаштириш кенгашилар ташкил этилганлиги-ни ҳамма қувватлади.

Партия Марказий Комитети ва ҳукуматнинг қишлоқ хў-жалиги соҳасида кейинги йилларда ўтказган чора-тадбирла-рини съезд делегатлари яхшилади билан маъқулладилар.

Биз бу ерда ёрқин ва сермазун бир талай нутқларни эшитдик. Экономикани, фан ва маданиятни ривожлантириш-га, совет кишининг меҳнати ва турмушига оид турли масалалар бўйича съездеда кiritилган таъкидлар ҳар қан-ча қувватлана арийди. Муҳокама вақтида кiritилган ҳам-ма қимматли таъкидларнинг ҳатто сабаб чиқиб кетди.

Масалан, ўрток Келдиш иқтисодий районида ва итти-фоқчи республикалардан биридан ҳам муассасалар таъ-кил этишга ийришни зарур, деб тўғри таъкидлаб ўтди.

Ўрток Рокжана хотин-қизлар учун турли смелларни тутатиш масаласини қўйди. Бу—натта проблема. Узларин-гизга маълумки, бу проблемани тўла ҳал қилмоқ учун вақт ва зарур шарт талаб қилинади. Марказий Комитет ва Ҳу-кумат бу масалани кўриб чиқди ва бу проблемани ҳал қи-лоқ учун мумкин бўлган ҳамма чораларни кўрди. (Қар-скалар).

Ўрток Гиталов қишлоқ хўжалик ишларини комплекс ме-ханизациялаш таъкидларини ҳақиқатан кенг ёйиш зарурли-гини тўғри ўқитиб ўтди.

Съездеда муҳокама вақтида бошқа бир қанча муҳим таъ-кидлар ҳам кiritилди. Бу таъкидларнинг амалга оширили-ши олдинда турган вазифаларни муваффақиятли ҳал қи-лишга ҳеч шубҳасиз ердан беради. Марказий Комитет, Ми-нистрлар Совети, маҳаллий партия ва совет органлари бу таъкидларнинг ҳаммасини диққат билан ўрганиб чиқишлари ва зарур чораларни кўришлари керак.

Ўртоклар! Бизнинг съездимизда жаҳондаги даярлик бар-ча коммунист ва ишчи партияларнинг делегатлари қат-нашмоқда. Азиз меҳмонларимизнинг шу минбардан сўзлаган нутқлари, шунингдек қардош партиялардан съездимизга келган таъриқномалар жаҳон коммунистлик ҳаракати, саф-ларининг улуғ бирлигини энг эътирдан ва барча марксис-теинчи партиялар партияларининг ленинча йўлини маъқу-ллаётганлигини ва қувватлаётганлигини яна бир марта исботлади. (Давомли қараскалар).

Жаҳондаги коммунист ва ишчи партияларга Совет Иттифоқи Коммунист партиясининг фаолиятига ва унинг халқаро коммунист ва ишчилар ҳаракатидаги ролига юкс-сақ баҳо берилганлиги учун, янги Программанинг ишонч биландири, унинг амалга оширилишида муваффақиятлар та-ъкидларини ушун съездимиз номидан, бутун партиянинг ва совет халқини номидан чуқур ва самийи миннатдорчилик из-ҳор қилишга руҳсат эттайсиз. (Гулдурос қараскалар).

Чет эллардан келган сиз азиз ўртоклар ва қардошларни ишонч билан айтишга ижозат бергайсиз. Совет Итти-фоқи Коммунист партияси марксизм-ленинизмнинг улуғ байроғини бутун дунёда кўтариб боради, барча халқлар учун Тинчлик, Меҳнат, Озоқлик, Тегилик, Қардош-лик ва Бахт-саодат ҳуқуқини бўлаётган коммунизм жамаи-тини таъин ҳам ақр тайрат билан қуради. (Давомли қарас-калар).

Социалистик лагер мамлакатларидаги коммунист ва ишчи партиялар ишларининг съездимизда сўзлаган нутқ-лари қардош партиялар 1957 йилги Декларация ва 1960 йилги Байнот заминидан яхши бўлиб турганлигини кўр-сатди. Социалистик лагер ўз сабабларидан монополиячи, жаҳон социализмнинг кучлари ёлганлигини ва ижтисоди-яни бир марта қайта қўйди. (Қараскалар).

Саксония марксизм-ленинчи партияларнинг делегатлари XXII съездеда натижаларини, уларнинг бу ерда сўзлаган нутқлари халқаро коммунист ва ишчилар ҳаракати, шу-нингдек миллий-озодлик ҳаракати ақр кўп билан юксалди-лигини, ҳамма мамлакатларнинг коммунистлари бизга Маркс, Энгельс, Ленин васият қилиб қолдирган пролетар интернационализм принципларига беиҳсо содиқликларини энг эътирдан. (Давомли қараскалар). Ер юзининг ҳамма жойи-да халқ бахти учун, тинчлик ва социал тарқаткич учун, ко-мунизм учун курашчиларнинг кучлари юнга етиб чиқаёт-ганига ҳаммаиз қувонмоқдамиз. (Қараскалар).

Африкадаги мустақил давлатлар — Гвинея, Гана Рес-публикаси, Мали Республикаси демократик миллий партия-ларнинг вакиллари съездимиз номидан қизғин таъкидла-ришга қилдиб бергайсиз, ўртоклар. Бу партиялар комму-нист партиялар асос, лекин улар бизнинг таъкидла-ришга қилдиб бергайсиз. (Давомли қараскалар). Шу партияларнинг вакиллари бизнинг съездимизда ўз иштирокини, коммунистлар нима-лар қилганлигини, ўз оқилларини қандай вазифалар қўй-ганлигини кўриб ва эътиб қилишди.

Шу делегатлардан ўз вазифаларига қайтиб борганлар-дан кейин съездимизнинг, совет халқининг энг яхши иста-клари ўз партияларига ва халқларига таъминларини иста-клмас қиламиз. (Давомли қараскалар). Барча совет киши-лари, Африкада мустақил иқтисодий ва сиёсий ривожланиш йўли-га тушиб олган энг тушиб олган мустақил давлатларга катта муваффақиятлар ва раънақ тайилди. (Қараскалар).

Ўртоклар! Делегатлар съездеда сўзлаган нутқлариди Совет ҳукуматининг ташки сиебатини маъқулладилар. Партия-миз Марказий Комитетининг ҳисоботида ва партиясининг Программаси тўғрисидаги доклады қўйилган масалалар бу заъдан бошқа жойларда ҳам муҳокама қилинмоқда. Шунинг айтмоқ керакки, бу муҳокамада фақат дўстларимизнинг ас-луси ҳам қатнашмоқда. Улар ҳам партиясининг лозим-лиги ва ташки сиебати тўғрисида ўз фикрларини айтмоқда-ди, бу сиебатга ўзларининг сиёсий нукта, назарларидан тўғри баҳо беришмоқда.

Совет Иттифоқининг барча коммунист мамлакатла-рининг муваффақиятлари оқибатида ушун кутди. Бу муваф-фақиятлар баъсидан тоғ қуриш каби бошқа халқларга ўғра-лиш ёротиб турибди, бу йўл тарихан жаҳон қисса муста-қил уларнинг энг адолатли ижтимоий тузумини қалбабига олиб келди.

Имperialistлар бунинг тўғрисида, бизнинг олға бораётган шахдам ҳаракатининг тўғрисида қўйилган келди. Америка Қўшма Штатларининг, Англия, Франция, Гаврий Германия ва бошқа имperialistлар давлатларининг сиебати агрессия ҳаракатларига сиебат эканлигининг сабаби ҳам шу. Уларнинг сиебати тинчлик ва одамларнинг оёсотишларига манфаатлари билан эмас, балки монополияларнинг кўпроқ фойда олиш манфаатлари билан, имperialistлар ҳуқуқдорлигини сақлаб қолдиш манфаатлари билан белгиланади. Улар шун манфаат-ларини қўзғаб, халқаро муносабатлардаги кескинлигини куч-айтиришга интиломоқда, етилган халқаро проблемалар-нинг тинч бартараф қилинишга тўсқинлик қилмоқда.

Мисол учун юненик жаҳон урушининг Европадаги қол-диқларини тутатиш масаласини олиб қўрайлик. Бу масала-ни ҳал қилишни янада оғрага сураверчи тинчлик учун жи-дий оқибатлар хавфини кутдиromoқда.

Совет Иттифоқи Германия сулҳ шартномасини тузишга ва шу асосда Гаврий Берлиндаги ахволин нормаллаштириш-га, Гаврий Берлиндаги окупация режимини тутатишни қўй-дан бери таъкид қилиб келмоқда. Совет Иттифоқи Евро-панинг марказида тинч-тотув янаш учун шарт-шароит вужуд-га келтириш интилодир.

Бу вазифадан ҳам адолатироқ яна нима бўлиши мум-кин? Ахир биз бирор қимсага таъкид қилмаётганимизми? Йўқ, Сулҳ шартномаси имзолашни билан Европа давлатлари ўртасида-ги муносабатлар нормаллаштирилади, халқлар тотув-қўшни-чилиги муносабатларини ахшироқ ривожлантирадиган бўлиб қоладилар.

Лекин Гаврий давлатлари бизнинг тинчликсеварлик таъ-кидларимизга жаъобан, қурол ишлатиш деб, бизга очид-дан-очид таъкид қилмоқдалар.

Энди Гаврий давлатлари тўғр раҳмдиллик қилган бўлиб, Совет Иттифоқи Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномаси тузиш мумкин, у лекин ғиткерчилар Гер-маниясини тор-мор келтиришда қолди бўлиб қилган иттифо-қчилар олган мажбуриятлардан бош тортишга ҳаққи йўқ, деб «тўшунтирмақдалар».

Гап қанақа мажбуриятлар устида бораётир? Эътимок, герман милитаризмининг ва резавинизмининг йўқотиш тўғриси-да мажбуриятлар ҳақида бораётгандир? Ахир Совет ҳуку-мати буларни йўқотишга куч ва гайратини сарфламоқда-ку, иттифоқчилар инқилиб жаҳон урушн жаҳон бўлганидан кей-ин буларни йўқотиш мажбуриятини ўз зиммаларига олган эдилар-ку? Йўқ, бунда гап Гаврий давлатлари Ялтада ва Пос-дамда биз билан бирга ўз зиммаларига олган ва уларнинг ўзлари НАТОнинг ҳарбий планларига алақадор қурбон қил-ган мажбуриятлар тўғрисида бораётгани йўқ. Улар уруш билан қўриқмоқчи бўлиб, бизни АКШ, Англия ва Фран-циянинг Гаврий Берлиндаги окупациян ҳуқуқларини адо-лий сақлаб қолышга мажбур қилмоқчилар.

Уруш тавом бўлганидан кейин орада 16 йилдан кўпроқ вақт ўтди ҳозирги пайтда уларга бу ҳуқуқдорлигини нима кераги бор, деган савол туғилди. Гаврий давлатлари, бу ҳу-қуқлар бизга Гаврий Берлиннинг «эркинлигини» таъминламоқ-учун» керак, деб даъво қилмоқдалар. Лекин, на Совет Итти-фоқи, на Германия Демократик Республикаси, на бошқа со-циалистик мамлакатлар — ҳеч ким Гаврий Берлиннинг эр-кинлигига қасд қилмаётгани йўқ.

Гаврий давлатлари «эркинлик» тўғрисида гапирдилар-у, аммо буни Гаврий Берлинни окупация қилиб туриш деган маънода тушунадилар. Улар Гаврий Берлинда ўзларининг қуролли кучларини сақлаб турмоқчилик, разведка марказла-рини сақлаб турмоқчилик, яъни Германия Демократик Рес-публикасига қарши, Совет Иттифоқига қарши, барча социа-листик мамлакатларга қарши душманларча қўпроқчилик ишларини олиб бормоқ учун Гаврий Берлиндан авалвалдек фойдаланмоқчилик. Уларнинг ҳақиқий мақсоди мана шу ва улар худди шу мақсад билан ўз аҳамиятини йўқотган окуп-ациян ҳуқуқларга ёпишиб олмоқдалар. Ва ҳатто бу нарс-га бизнинг қўмлашувимиз ҳам керак эмши!

Уларнинг инти шукки, бизга ва бизнинг иттифоқчилар-имизга қарши қўпроқчилик ишлари олиб бормоқ учун уларнинг ҳарбий юрларини, жоусуларини, диверсантларини Гаврий Берлинга узулқиз ўтказиб қўришларини биз кўча посбонлари сингари таъминлаб туришимиз керак эмши.

Бу жаъоблар бизни ким деб йўллайди? Наҳотки, улар бизга ҳамма йўл олиб, Совет Иттифоқини ўзининг ҳаётини манфаатларига хилоф равишда, яъни тинчлик ва хавфсизлик манфаатларига хилоф равишда қаратиб қилишга мажбур эта-ди, деган хомхаёлларга ҳақиқатан ҳам ўзларини ишор-тириб қўйган бўлсалар?

Бугунги кунда Совет Иттифоқи билан, бутун социали-стик лагер билан ўзравонлик позицияда туриб эмас, бал-ки фақат ақл-идрок позицияда туриб гаплайиш мумкин. (Давомли қараскалар). Улар бу оидий ҳақиқатни тушуниб-олишлари, бунинг алақадор тушуниб олишлари керак эди. Ақл-идрок ва адолат эса улар томонда эмас, балки биз-нинг томонимиздадир.

Германия сулҳ шартномаси имзолашнига ва Гаврий Берлиндаги окупация режимини тутатишга жаъобан бизга ҳужум қилмоқ учун Гаврий давлатларининг «жандид» юри-дик еки маънавий ҳақи бор деган даъвоини ақилрасо юри-дик киши тушуна олмайд ва бунга рози бўла олмайд. Миллион-миллион америкаликлар, ингиллар, французлар, ҳамма халқлар Германия сулҳ шартномаси тузилишига жа-ъобан қилиб бошлашга ботинувчиларга қатъий лаянат ўқий-дилар! (Қараскалар).

Гаврий давлатларининг Германия масаласидаги сиебати тинчлик манфаатлари билан белгиланаётгани йўқ, балки ав-вало Гаврий Германиядаги милитарист ва резавинчи кучлар-нинг манфаатлари билан белгиланади. Бу сиебатни белги-ловчи бош иблик қалъелар Аденгауэрлар.

Милитарист агрессия донирлар Совет давлатини, бизнинг тинчликсевар ташки сиебатининг қўрқомаслигини яхши-лаштиради. Аммо биз бунга зарарча таъкидлабмиз. Бизнинг ижтимоий тузумимиз имperialistларга ахир бир кунга ёпиб қолар, деб йўллаймиз. Улар социализмга исба-тан қандай фойда бўлмасинлар, лекин ўз капиталистик тартибларини социалистик мамлакатларга ахир бир кунга бў-лаб қабул қилдирамиз, деган умиддан воз кечилсан! (Қар-скалар). Биз бугун уларга яна бир марта айтишимиз мум-кинки: ақл-хушининг ийиб олиш, жаъоблар, бизнинг қушимиз ва бизнинг тузумимизнинг мустақамлигини си-наб қўришга уринманглар. (Давомли қараскалар). Маълум-ки, ўтмишда душманлар бунинг синаб қўришга неча марта ла-уришган ва бу уришларининг оқибати нима бўлганлиги-ни ҳамма билди. (Қараскалар).

Марказий Комитетининг ҳисоботида айтиб ўтилганидек, агар Гаврий давлатлари Германия проблемасини бартараф қи-лишга ўзларининг тайёр эканлигини кўрсатсалар, Совет ҳукумати мустақил масаласи унчалик аҳамиятга эга бўл-майди, деб ҳисоблайди. У ҳолда биз шартномани 31 декабр-га қадар имзолаш керак, деб қистаймиз. Биз ирчимчи ки-шилар эмасмиз ва ойнинг 31-кунин ҳам, 13-кунин ҳам бахтли кўп бўлаверди, деб ҳисоблаймиз. (Залда жоиланиш. Қарас-калар). Ойнинг у еки бу кунин асосий нарсас эмас, балки маса-лани амалий ва ҳалол ҳал қилиш асосий нарсасидир. Бизнинг истасимиз шунки, Гаврий давлатлари ер юзиди тинчлигини сақ-лаб қолдиш манфаатларини қўзғаб, ҳамма мамлакатларнинг манфаатларини қўзғаб, бутун инсоният манфаатларини қўзғаб, яқинчи жаҳон урушининг қотанқарилга хотима бериш зарурлигини эътифр қилинсалар, деймиз. (Қараскалар).

Саралан мунокаратлар таъриқомат учун биз Гаврий мамла-катларининг вакиллари билан учраишга, улар билан фикр-лашга тайёрмиз. Лекин инқилиб жаҳон урушининг қол-диқларини тутатиш билан боғлиқ бўлган масалаларни ўзаро мажбур бўлганлар тарзда ҳал қилиш йўлини барча манфаат-дор мамлакатлар иштироки билан баъсидан тоғ қуриш учун тўғрақ стол атрофида мунокаратлар олиб боришга чинакам тайярликни ва битимга келишга интилик берамиз.

Бирок, Совет Иттифоқи мунокаратларнинг номинига олиб борилишга, Гаврий мамлакатларининг вакиллари бундан фойдаланиб, Европада тинчлик ўрнатиш ишини оғрага сура-вериларига йўл қўймоқлади. Кимки, шундай бўлади, деб хом халқ қилмаётган бўлса, шунинг олдиндан билиб қўйсини, бундан хом халқлар асло рўёбга қолмайди. Бизнинг позиция-миз мана шу. Биз шу позицияда туриб келдик ва қаттиқ ту-рибмиз. (Давомли қараскалар).

Совет Иттифоқи ядро қуроли синовларини яна бошлаб юборишга мажбур бўлганини муносабат билан кейинги вақтларда буржуа пропагандаш кўп шовқин-сурон солмоқда. 50 миллион тоғна тротил қувватига тенг келадиган ядро қу-роли синовлари ўтказилмоқчи, деб съездеда айтилганидан кей-ин бу шовқин-сурон васваса тусини олиб кетди. Бу синов-лар ахлоқ принципларига эид бўлиб тушадди, деган овозлар эшитилмоқда.

Ҳафлати маъини! Америка Қўшма Штатлари атом бомба-сини биринчи бўлиб вужудга келтирилганда, улар шун бом-бани Хиросима ва Нагасакининг ҳимосига ақолини устига ташлашга ўзларини юридик ва ақлоқий жиҳатдан ҳақли деб ҳисоблаган эдилар. Баъзилари, бу беъатини шафқатсизлик бўлган эди, бунинг учун ҳеч қандай ҳарбий зарурат йўқ эди. Портлаган атом бомбаларининг оловлари индида юз мингга аёллар, болалар ва қаришлар қилиб кетди. Халқларни қўр-қитиш ва уларни Америка қудрати олдида тиз қўишга маж-бур этиш мақсадларига шундай қилинган эди. Американинг баъзи сиёсий арбоблари одамларин бундай ёлпасига қирган-ликлари билан фахрланган эдилар ва, шуниси таъжубуки, ҳозир ҳам фахрланмоқдалар.

Урушдан кейин Қўшма Штатларнинг бирорта ҳукумати, Американинг бирорта президенти бу иш ахлоққа хилоф иш бўлиб деб айтгани йўқ. Сабаб? Бунинг сабаби шунки, улар имperialistларнинг, замона эъринчи, деган ахлоққа амаи қилмоқдалар. Улар АКШнинг ядро қуролига таъноҳ ўн эга бўлганлиги бунинг дунёда АКШнинг ҳуқуқдорлигини «ўри-тишга» имкон беради, деб ҳисоблайлар.

Лекин, Совет Иттифоқи қисқа муддат ичида қудратли термоядро қуролини вужудга келтирди ва шу билан Амери-ка Қўшма Штатларининг бу соҳадаси монополиясига хотима берибди. (Давомли қараскалар).

Биз биринчи йўлдошларини космога учирганимизда кел-гин, совет кемалари биринчи космик йўлларини очиб, Гага-рин ва Титов ўртоклар ўзларининг меъсеси учинлари билан Ер атрофини айланиб чиққанларидан кейин бугун дунё Со-вет Иттифоқи билан ва тухунининг энг муҳим тармоқларин-да Америка Қўшма Штатларидан анча ўзиб кетганлигини кўрди. Ҳатто президент Кеннеди, Қўшма Штатлар бу соҳада Совет Иттифоқига етиб олишдек қийин вазифа олдида ту-рибди, деб эътифр қилишга мажбур бўлиди. Кўриб туриб-сизки, энди америкаликларнинг тилида ҳам «етиб олиш» де-ган сўз пайдо бўлди. (Залда жоиланиш. Қараскалар).

Мен Совет Иттифоқи макнажўри етиштириш жиҳати-дан АКШга етиб олади, деб бир неча марта айтган эдим. Лекин, америкаликлар бунга унча ишонамаган эдилар. Аммо, космосни эгаллаш соҳасидаги қараганда макнажўри етиштириш соҳасида етиб олиш осонроқ. Космос соҳасидаги иш анча мураккаброқ! (Залда жоиланиш. Қараскалар). Факт-лар, ахвол социализм фойдасига жиддий ўзгарганлигини кўрсатиб турибди.

Лекин АКШ президенти Совет Иттифоқига етиб олиш зарурлиги тўғрисида гапирётган бўлса, давлат секретари жаъоб Раск ўзравонлик позициясига таънувич сиебатини ўт-казишга даъват қилишга ҳали ҳам давом этирмоқда. Бун-дан бир неча кун муқаддам: у «Бизнинг (яъни Америка Қўш-ма Штатларининг) кучли эканлигини жаъоб Хрушчев билан қилиб қўйиш лозим» деди. У, Гаврий давлатлари Совет Иттифо-қи билан бундан бунча ҳам «ўзравонлик позициясига» туриб гаплайиш интида эканлигига ишора қилдиб ўтди. Бунинг чад-қўла қилмаётган ишдан энг қўлини хабари йўқ, деса бўлади. Йўқ, Гаврий билан арбобларнинг фикри бутунлай бош-қа томонга қараб йўллайди. Тинчлик фақат оёсотишларидан эки урушлар ўртасида нафасни вақтинча ростлаб олишдан иборат бўлмасини деб ҳаракат қилинар экан, у ҳолда уруш бошлангичига адолий йўл қўйилмайдиган ваъият вуж-удга келтирилиши лозим.

Совет Иттифоқи ўз хоҳишини ва шартларини бошқа дав-латларга аўрлаб қабул қилдиришни асло йўллагани йўқ. Ҳатто биз ракета-ядро қуроли соҳасида шақшўбхасиз усту-нликка эришганимиз ҳолда ҳам, ёлпасига ва батамом қуроли-сизланишим, энг қатъий халқаро контроль остида ядро қу-ролини йўқ қилиб ташлашни таъкид қилдик. Яна бунинг у-стига Совет Иттифоқи ўз даъвобўси билан Қуроли Кучлари-ни анча қисқартирди, чет эллардаги ҳарбий базаларини ту-гатди ва бу йўлда бошқа бир қанча тадбирларни ўтказди.

Маълумки АКШ, Англия ва Франция Совет Итти-фоқдан ўғрик олиш уқидга турсин, балки кейинги вақт-ларда эър бериб қуролиларини таъин ҳам кўпроқ қулайти-риб юбордилар. Ўз армияларини қўлайтиришга, бизнинг че-гараларимизга қили жойларда ҳарбий маневрлар ўтказишга киришдилар. Улар Германия билан сулҳ шартномаси тузи-лишига жаъобан бизга ошқора уруш билан таъкид қила бошладилар.

Оқидан-оқид таъкидлар қилинаётганлигини ва уруш бошлангичига қўйилганлигини кўриб, Совет Иттифоқи ўз мудофаа қобилиятини мустаҳкамламоқ учун, совет халқини, социализм мамлакатларининг бутун улуғ ҳаммаётлиги халқ-ларини ҳимол қилмоқ учун зарур чораларни қўришга маж-бур бўлиди.

Бизнинг олдинда ўз термоядро қуролининг тақомил-лаштириш ва унинг янги намуналарини синовдан ўтказиш зарурати туғилди. Совет ҳукуматининг халқаро кескинлик жиддий қулайган ваъиятга қабул қилган бу қарори тинчлик-чи қараётган, тинчлик душманларининг хавфли макр-қийла-ларидан кўз юмшни истамайдиган кишиларнинг ҳаммаси учун тушунарли бўлиди. (Давомли қараскалар).

Совет ҳукумати бу қарорни қабул қилар экан, албатта, ядро қуролиларини синовини қайтадан бошлашга бизни маж-бур қилган сабабларини ҳамма ҳам бирданга тўғри тушуна олмаслигини ҳисобга олган эди. Дарҳақиқат, ҳозирги вақт-да ҳам софид қилшлар ўтказилганда ядро портлатишлар-нинг оқибатларидан таъкидланаётганлигини айтмоқда-лар. Уларнинг баъзиларидан мен хатлар ва телеграммалар олмоқдаман. Ядро портлатишлар атмосферага захарлилар мумкинлигидан хавотирланаётган бу кишиларнинг — самийи таъкидланаётганликларида шубҳаланишга бизнинг ҳеч қан-дай асосимиз йўқ.

Бу кишиларга биз бундай деймиз: Хурматли дўстлар, хурматли жаъоблар! Социалистик мамлакатларнинг халқа-ри планетамизнинг осмон тоза ва соф бўлишини ҳаммадан кўра кўпроқ истар эдилар. Биз халқлар учун порлоқ истиф-боқ вужудга келтириш учун, ер юзини чаманаро боғу-боғ-тонга айлантириш учун ишаммоқдамиз ва ишаммоқдамиз. Си-ларда бўлганидек, бизнинг ҳам болаларимиз, набираларимиз ва, ҳатто, ааваларимиз бор. Биз уларнинг фақат бугунги-кунин тўғрисида эмас, балки эртаги кунин тўғрисида ҳам га-м-хўрлик қиламиз. Мен шунинг айтмоғим керакики, бизнинг олимларимиз ядро қуроли синовларининг зарари оқибат-ларини минимум даражага етказиш учун зарур бўлган ҳам-ма чораларни кўрмоқдалар.

Лекин Қўшма Штатларнинг, Англия, Франция, Гаврий Германиянинг имperialistлар мамлакатларининг эр-чиалистик гаваларларининг эмас, балки халқларини ҳам йўқ қилишга таъйиблаганлиги бир чоқда, биз ядро қуроли-рини бундай синовдан ўтказмадан турмоқдамиз. Сабаби, юқорида айтилган мамлакатларнинг имperialistларни ас-мосферани захарлаш хавфлигига туғдирмасдан, балки миллион-миллион кишиларнинг ҳаётини ҳам йўқ қилишни истайдилар.

Хавфсизлигимизга реал таъкид еришганда бир чоқда, совет кишилари Совет Иттифоқининг, ҳамингиздаги иш қураётган барча социалистик мамлакатларининг мудофаа қо-билиятини мустаҳкамлашга қаратилган чора ва тадбирларни қўришдан воз кеча олмайдилар. Бизлар Совет давлати-нинг хавфсизлиги учун зарур бўлган мудофаа воситаларини ҳақмасини тақомиллаштирмаганимизда эди, бизлар оқиз раҳбарлар бўлиб қолар эдик. (Давомли қараскалар).

Шунга чин қалбдан таассуф биландиришга тўғри келадик, чет эллардаги баъзи софид кишилар мураккаб халқаро ваъиятга ҳали ҳам тушуниб ета олмаглар йўқ. Имperialistлар пропаганда бу софид кишиларнинг инсонпарварли туғуларидан фойдаланиб, бизнинг зарур мудофаа восита-ларимизни тақомиллаштиришимизга улар орқали халқатқ Сермоқчи ва шу йўл билан ўзлари бизга қарши янги урушга тайярлар: қуришларини енгиллаштирмоқчи бўладилар.

Биз Совет Иттифоқининг — мудофаасини мустаҳкамлар эканмиз, фақат ўз манфаатларимизнингизга қўзғаб иш қўр-маймиз, балки барча тинчликсевар халқларнинг, бутун ин-сониятнинг манфаатларини ҳам қўзғаб иш қўрмайиз. Тинч-лик душманлари бизга куч қилишти билан таъкид солар экан

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XXII СЪЕЗДИ

Н. С. ХРУЩЕВНИНГ ЯҚУНЛОВИ СЎЗИ

(БОШИ ИККИНЧИ БЕТДА).

Қардош партияларнинг вакиллари ўз нутқларида Албания Меҳнат партиясидаги аҳоли учун бизнинг чекабган ташвишларимизга қўйилганликларини ва Албания Меҳнат партияси раҳбарларининг қатъий ҳатти-ҳаракатларини қатъий қораллаганликларини, чунки бу раҳбарлар албан халқининг тўб манфаатлари, бутун социалистик ҳамжиҳат мамлакатларнинг жипслигига зарар етказётганликларига айтишди. Делегацияларнинг ва қардош партиялар вакиллари нутқлари партиянинг Марказий Комитети совет-албан муносабатларининг нормал бўлмаган аҳоли тўғрисида принципиал равишда ва оқиндан-оқинг сўзсизда маълум қилиб, таъомилда тўғри иш қилганлигини яққол тасдиқлаб берди.

Биз шундай қилишга мажбур эдик, чунки бизнинг Албания Меҳнат партияси билан муносабатларини нормаллаштириш учун кўп марта қилган ҳаракатимиз, афсуски, ҳеч қандай натижа бермади. Шунинг таътиллаб ўтмоқчилиги, партиянинг Марказий Комитети ҳар иккала партияларимиз ўртасида яхши муносабатларни йўлга қўйиш учун ниҳоят даражада сабр-тоқат билан иш қилди ва қилидан келганича ҳамма чораларни қилди.

КПСС Марказий Комитети Президиумининг аъзолари юз берган масалаларни муҳомака қилиш учун Албания раҳбарлари билан учрашди. Бир неча бор ҳаракат қилишди. Ўтган йилнинг августидан бери Албания раҳбарлари икки марта мурожаат қилиб, бирга учрашшни таклиф этдик, лекин улар бу учрашудан бош тортдилар. Улар ўтган йилнинг ноябрида қардош партияларнинг Москвада бўлган Кенгаши вақтида ҳам биз билан музокара олиб боришдан қатъий суратда бош тортдилар.

КПСС Марказий Комитетининг қатъий талаб қилиши натижада бундай учрашув бўлганидан кейин эса, Анвар Хўжа ва Меҳмет Шеху бу учрашувни барбод бердилар ва шундай ҳаракатларни қилдиларки, уларнинг бу ҳаракатлари ипгогарлик ҳаракатлари деб айтмасдан бошқа илож йўқ. Албания Меҳнат партиясининг раҳбарлари ноябрь кенгашига намойишкорона ташлаб чиқиб кетдилар ва бу билан қардош партияларнинг коллектив фикри билан ҳисоблаштиш истаклари йўқлигини билдирдилар. Шундан кейин, бизнинг янада учрашиб, фикр олишиб, орадаги иштирофларни бартараф қилиш тўғрисидаги таклифларимизни ҳам улар кўпол равишда рад қилдилар ва бизнинг партияга, унинг Марказий Комитетига қарши ҳужум ва тўхмат кампаниясини қўйиб қўйдилар.

Албания Меҳнат партиясининг раҳбарлари бизнинг партияга, халқимизга нима ишлар қилаётганлиги тўғрисидаги ҳақиқатни ўз халқидан бекитиш учун ҳар қандай ифрос воқеаларни ишга солишдан ҳам қайтмаётдилар. Албания социалистик лагерини икки КПСС Программасида проекти тўғрисида эълон қилинганлар билан бизнинг Программаларимиз тўғрисида матбуотида проектининг айрим парчаларини тасвир қилди ва бу шў йил билан бизнинг партияга нисбатан фаолиятини тўғрисида атайин бузуқ тасаввур турғизди ва ҳаракат қилди. Бу факт ўз-ўзидан аниқ. Сабобки, ҳатто, коммунизм душманлари ҳам бизнинг Программаларимиз тўғрисида сўз қил олмайдилар.

Албания раҳбарларининг КПСС Программаларини ўз партияси ва халқидан нима учун лашкарчиллаштириш сабаби бизга маълум. Улар ҳақиқатдан бўлмас қўққалар. Партия Программаси—бу бизнинг муқаддас ишимиздир, бу—коммунизм қўрилишида йўлчи юлдузидир.

Агар улар Программани тўқиб суратда эълон қилганлариди, у вақтда Албания меҳнатнашлари тўхмат нимаю, ҳақиқат нимагини кўрган бўлар эдилар. У вақтда улар бизнинг партияга нисбатан бўлган фаолиятини, унинг пилларни халқларнинг тўб манфаатларига, шу жумладан бизга дўст бўлган албан халқи манфаатларига ҳам мувофиқ келишини кўрган бўлар эдилар. (Давомли қарсаклар).

Бизнинг улар партияга коммунизмнинг оқиқ ва яшрин душманлари томонидан қилинган қаттиқ ва ифрос ҳужумларга бир неча бор дучор бўлди. Лекин оқиндан-оқинг айтиш керакки, ҳеч қачон ҳеч бир киши, Албания раҳбарлари қилганларидек, абдий дўстлик ҳақида ширинсўз бўлиб ва қасамда қилиб айтилган гаплардан жуда тезлик билан бирдиганга қўтариб Советларга тўхмат қилишга ўтишга ишга қилган эмас, биз бундай ҳолини эсалаймикин.

Чамаси, улар империалистларнинг садақасига сазовор бўлиш ҳуқуқини олиш учун замин тайёрлашни мўжлаб, шундай йўлни тутдилар. Империалистлар коммунистлар сафига нифок солушни сотқинларга садақа беришга ҳамма вақт тайёрдилар. Лекин бундай садақа ҳеч кимга, ҳеч қачон беномусли ва шармандаликлан бошқа нарса келтирмаса эмас. (Қарсаклар).

Равшаники, партиянинг Марказий Комитети Албания Меҳнат партияси раҳбарларининг тўтган ярамас позициясини тўғрисидаги ҳақиқат гапларининг ҳаммасини сўзсизда айтмасдан ўтқолмас эди. Агар биз шундай қилганимизда, улар бундан кейин ҳам аҳолини шундай қилиб кўрсатар эдиларки, уларнинг фикрича, Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Марказий Комитети Албания Меҳнат партияси раҳбарлари билан бўлган иштирофлар тўғрисида партияга хабардор қилишдан қўққан бўлиб чиқар эди. Бизнинг партияга, совет халқи Албания раҳбарлари ўзларини қандай тутаётганликларига билимларимиз лозим. Шунинг учун ҳам бутун партия номидан сўзлашга—вақолати бўлган бу сўзсиз ва масалага қандай қарашини аниқлаб берсин, ўзининг мўътабар фикрини айтсин.

Бизнинг сўзсизимизда Албания Меҳнат партияси билан муносабатларимизни принципиал марксист-ленинча асосда нормаллаштиришга тайёрлигимиз таъкидлаб ўтилди. Хўш, Албания раҳбарлари бунга қандай жавоб бердилар? Улар бирдан ҳамма ёқда жар солиб, бизнинг партияга, унинг Марказий Комитетига нисбатан ифрос гапларни ёлтира бошладилар.

Хитой Коммунистик партияси делегациясининг раҳбари Ўртоқлар Чжаоу Энь-лай ўз нутқида сўзсизимизда албан-совет муносабатлари масаласининг оқиндан-оқинг қўйилганлиги тўғрисида ташвишланганлигини айтди. Бизнинг тушунчимизча, унинг сўзсизимизга асосан нарса Албания Меҳнат партияси билан бизнинг муносабатларимиздаги ҳозирги аҳоли социалистик лагерини яққоллаштиришга таъсир кўрсатиши мумкин, деган ташвишдан иборатдир.

Биз хитойлик дўстларимизнинг бундай ташвишланганлигига қўшмаамиз, уларнинг бирлигини мустахкамлаш тўғрисидаги ҳаммуҳимлигини қадрлайми. Агарда хитойлик ўртоқлар Албания Меҳнат партиясининг қардош партиялар билан муносабатларини нормаллаштириш учун бундан бўён ҳам куч-ғайрат сарф қилишни истасалар, у ҳолда шунинг айтиш керакки, бу вазиёфани ҳал қилишга ҳеч ким Хитой Коммунистик партиясининг кўра яхшироқ кўмаклаша олмас керак. Бу иш ҳақиқатдан ҳам Албания Меҳнат партиясига фойдала бўлур эди, бутун социалистик ҳамжиҳат мамлакатларнинг манфаатларига мувофиқ келган бўлур эди. (Давомли қарсаклар).

Коммунистлар ўз ораларидаги партиявий муносабатларини шундай асосда кўрсиндиларки, натижада дўшман зарарча ҳам рахна салаомайди бўлсин, деган гап тўғри, албатта. Лекин афсуски албан раҳбарлари бу талабни кўпол равишда менсимай келдилар. Улар алақачонлардан бери XX сўзсиз йўлига оқиндан-оқинг ҳужум қилиб, буржуа матбуотида ҳар қандай ёлгон-ишчиларни тарқатиш учун озиқ-овқат берди. Бошқа бирор эмас, худди Албания раҳбарлари ҳар томондан жар солиб, ўзларининг алоҳида пазилларини борлигини, уларнинг қарашлари бизнинг партияга ва бошқа қардош партиялар қараларидан бошқача эканлигини айтмоқдалар. Бу ҳол Албания Меҳнат партиясининг IV сўзсизидан аниқсиз сўзсиз вақтларда яққол қўрилди.

Албания раҳбарларининг партияга XX сўзсиз қарорлари қарши қўрашни авж олдириб юборганликларининг сабаби нима? Бу қарорларда улар қандай ҳатти-ҳаракат қилдилар?

Биринчи навбатда шуки, Албания раҳбарларига Сталиннинг шахсияти сўзсизини ва унинг зарарли оқибатларининг қатъий суратда қораланиши йўқабди. Уларга кўпгина гуноҳсиз кишиларнинг жабр-жафого йўқлигини сабаб бўлган ва бу кишилар орасида Ленин билан бирга, жаҳонда биринчи пролетар давлатини тузган эски гвардиянинг танилган раҳбарлари ҳам азоб-қўбат тортишларига сабаб бўлган ўз бошимиздаги, ҳокимиятни суверенитет қилишни бизнинг қатъий суратда қоралганлигимиз ёқабди. Албания раҳбарларининг жаҳл қилмай ва газобланмай сўзлаётганликларининг боиси шуки, биз партияга ва мамлакатимизга ҳаётини доир эл муҳим масалаларни бир кишининг ўзбошимча-лиги билан ҳал қилишга вақолати батамом тўғатдик. (Давомли қарсаклар).

Сталин бўлса энди йўқ, лекин биз Сталин шахсияти сўзсизини вақолатида авж олиб кетган шармандали раҳбарлик методларини қўйиб қўйиб ташлашни лозим топдик. Бизнинг партияга бу иш бундай ҳодисалар бундан кейин ҳеч қачон такрорланмасин деб, қилмоқда.

КПСС XX сўзсизининг қардош партиялар қўллаб-қувватлаган ленинча йўли Албания Меҳнат партияси раҳбарлари

томонидан ҳам қўллаб-қувватлангани лозим эди, чунки шахсияти сўзсизини марксист-ленинизмга ёлтира. Ҳақиқатда эса, Албания раҳбарлари Сталин шахсияти сўзсизини кўкка қўтардилар. КПСС XX сўзсизининг қарорларига қарши қаттиқ қўрашни қўйиб, социалистик мамлакатларни бу тўғри йўлдан бурлиб юборишга ҳаракат қилдилар. Бу тасодифий эмас, албатта. Шахсияти сўзсизини даврида бизда бўлган ярамас нарсаларнинг ҳаммаси эндиликда Албания Меҳнат партиясидан уйдан ҳам баттар ҳолда юз бермоқда. Албания раҳбарлари ҳозир ўзларининг ва жабр-зулм қилиб, ҳокимият тепасида турганликларини ҳеч кимга сир эмас.

Албания Меҳнат партиясидан узоқ вақтдан бўён нормал бўлмаган, ярамас вақолати ҳукм сўриб келмоқдаки, бу вазиёфда Албания раҳбарларига ёқмайдиган ҳар бир киши қатъий таъкид ва жазага дучор бўлиши мумкин.

Албанияда партияни тузган, италий ва немис фашист босқинчиларга қарши кураш олиб бораган албан коммунистлари ҳозир қарсиз? Деярлик уларнинг ҳаммаси Меҳмет Шеху ва Анвар Хўжанинг қўли ёлғизликларининг қўрбон бўлиб кетди.

КПСС Марказий Комитети албан коммунистларидан бир неча хал олдди, улар бу хатларда бизга мурожаат қилиб, албан раҳбарларини Албания Меҳнат партиясининг энг яхши ўғил ва қизларини жаза ва таъкидларга дучор қилишдан тийиниш илтимос қилдилар. Сўзсиз делегациялар бу хатларнинг баъзилари билан танишган, Албания раҳбарларининг маънавий қиёфалари қандайлигини ўзлари билди олишлари мумкин.

Албания раҳбарлари бизга таъна қилиб айтдиларки, гўе биз Албания Меҳнат партиясининг ички ишларига аралашётган эмишимиз. Аралашиб деган бундай нуқсиз даъво нимадан иборат бўлганлигини айтиб ўтмоқчиман.

Бундан бир неча йил бурун КПСС Марказий Комитети Албания раҳбарларига илтимос билан мурожаат қилиб, Албания Меҳнат партияси Марказий Комитети сиёсий бюросининг собиқ аъзоси бўлган ва ўз эри билан бирга ўлим жазосига ҳукм қилинган Лири Геганинг тақдирини билимоқчи бўлган эди. Бу аёл бир неча йил давомида Албания Меҳнат партиясининг раҳбар оралирига тасовирига кирган эди, албан халқининг озолиқ қўрашда иштирок этган эди. Биз ўша вақтда Албания раҳбарларига мурожаат қилганимизда, инсонпарварлик мулоҳазаларини кўзга тутган, аёл кишининг, бунинг устига ҳомиладор бўлган аёл кишининг отилишига йўл қўймаслигини истаган эдик. Биз қардош партия сифатида бу масала тўғрисида ўз фикримизни айтишга ҳақимиз деб ҳисоблаган эдик ва ҳозир эл дўшманга замонларда ҳам революционерларни қийнаган тор амалдорлари ҳомиладор аёлларни ўлдириб ботила олмас эдилар. Қарангки, мана энди социалистик мамлакатда эрта-киндан фарзанд кўриш орасида бўлган аёлни ўлим жазосига ҳукм қилиб, қатъ қилганлар, ҳеч бир асоссиз шафқатсизлик кўрсатмадилар. (Зада ҳаракат. «Уйти», «Шармандалики» деган овозлар).

Эндиликда Албанияда совет-албан дўстлигини ҳамон қилиб қийнаш журъат этган софдил кишилар жаза ва таъкидларга дучор қилимоқда, ҳолбуки албан раҳбарларининг ўзлари бундай дўстлик тўғрисида оғиз қўйибтириб дабдабали сўзлар айтишни яхши қўйдилар.

Албания Меҳнат партиясининг танилди арбобларидан бўлган Лири Белишова ва Кочо Ташко ўртоқларини Албания Меҳнат партияси Марказий Комитетининг составидан чиқарибгина қолмагандилар. Уларни ҳозир оқиндан-оқинг партия ва халқ душманлари деб атамоқдалар. Бунинг сабаби факат шуки, Лири Белишова ва Кочо Ташко мардиклар кўрсатиб, Албания раҳбарлари сиёсатига қўйилмасликларини ҳақонинг равишда ва оқиндан-оқинг айтганлар. Албаниянинг Совет Иттифоқи билан ва бошқа социалистик мамлакатлар билан мустахкам ҳамжиҳат бўлишини ёқлаб чиқардилар.

Ҳозирги кунда Совет Иттифоқи билан, КПСС билан дўст бўлишни ёқлаб чиқарган кишиларга Албания раҳбарлари ҳужум деб қарашмоқдалар.

Хўш, бунинг ҳаммасини Шеху ва Хўжанинг КПСС ҳамда Совет Иттифоқига дўстлик тўғрисида борлиги тўғрисида қасамда қилиб айтган сўзлари билан қандай қилиб сўзсиз мумкин? Қўрилиб турганлик, уларнинг дўстлиги ҳақида бундай гап сотишлари факат мунофиқлик ва алдамчиликлар, ҳолос.

Албания Меҳнат партиясидан мана шундай вақолати ҳукм сўрмоқда, Албания раҳбарлари мана шунинг учун ҳам партиянинг XX сўзсиз тўтган ленинчи йўлга қарши чиқмоқдалар. Ахир, шахсияти сўзсизини хотима бериш Шеху, Хўжа ва бошқалар учун асда партия ва давлатдаги юқори давозимлардан воз кечиб демак бўлур эди. Аммо улар, бундай қилишни истамайдилар. Лекин биз ишонамизки, шундай бир вақт келди, бу вақтда албан коммунистлари, албан халқи ўз сўзини айтди ва ўшанда Албания раҳбарларига ўз мамлакатига, ўз халқига Албанияда социализм қўрилиши ишга етказган эдиларки, улар жавоб беришга тўғри келди. (Гуздурос, давоми қарсаклар).

Ўртоқлар! Бизнинг партияга бундан бўён ҳам илгаридек, ҳамма турдаги ревизионистларга қарши кураш олиб боради. Биз марксист-ленинчи партиялар Кенгашиларининг декларацияси ва баёноти принципаларига қатъий амал қилиб, Югославия Коммунистлар союзининг программасида ўз ишбасари тоғат ревизионизмининг фой қилиб келди ва бундан кейин ҳам тийиман фой қилавермади. Биз шунингдек доғматизмга қарши ва марксист-ленинизмдан бошқа ҳар қандай текширилларга қарши доимо кураш олиб борамиз. (Қарсаклар).

Ўртоқлар! XXII сўзсизини ленинчи партиянинг монолит бирлиги, тўла яқиллиги ва бирикканлиги сўзсиз деб тўла ҳукм қилиш айтиш мумкин. Сафларимизнинг тобора мустахкамлаб бораётган бирлиги душманларни даҳшатга солмоқда. Улар бизнинг сўзсизимиз шахсияти сўзсизининг зарарли оқибатларини қоралашга, шунингдек партияга қарши фракциячи группани батамом фой қилишга кўп эътибор берганини дастга қилиб фойдаланганга уринмоқдалар. Лекин коммунизм тўқнақчилигининг бундай қиришлари беҳудадир. Улар бу билан ҳеч нима ютмайдилар.

Марксист-ленинчи партияларнинг бошқа ҳамма сиёсий партиялардан фарқи шундаки, коммунистлар ишқиланмай ўз ишларидан қамқилишларини ва нуқсонларини дадил оқиб ташлайдилар ва тўғатидилар. Таниқ, ҳатто, энг ўқинган тақдир, бизнинг олға қараб ҳаракат қилишимизга ердан беради. Бу—Коммунистик партиянинг кучини кўрсатувчи аломатдир. Унинг ўз ишига бўлган қомил ишончини кўрсатувчи далилдир. (Давомли қарсаклар).

Бу ерда сўзга чиққан кўп ўртоқлар Молотов, Каганович, Маленков бошчилик қилган бир ҳукув фракцияларининг партияга қарши қўрбонлиқларини ишларини газаб билан қораладилар. Бутун партияга, бутун халқимизга ҳар қандай янгиликка қаршиллик кўрсатган, шахсияти сўзсизини даврида ҳукм сурган ярамас методларни қайтадан тиклашга ҳаракат қилган бу муртадаларни рад қилдилар. Бу муртадалар бир вақтлар ҳеч ким жабр-зулм ва жаза-таъкидлардан омон қол олмайди оғир вақтларга. партияга ва мамлакатимиз учун оғир бўлган вақтларга қайтишимизни истаб эдилар. Ҳа, Молотов ва бошқалар худди шунинг истаб эдилар.

Биз бундай ярамас раҳбарлик методларини қатъий суратда рад қилмадик. Биз партиянинг ички ишлари ленинча нормаллар асосида, ишонтириш ва нег демократизм методлари асосида ҳал қилишларига тарафдоримиз ва бундан бўён ҳам шу йўлда қатъий турамиз. (Қарсаклар). Партиянинг энг кучли қуроли — унинг тоғатидилар, марксист-ленинизмнинг узоқ таълимчилар, бу таълимчи партияга, совет халқига, бутун халқаро коммунистик ҳаракатга кўпгина шонли ғалабалар келтирди. (Давомли қарсаклар).

Партия фаолиятининг айрим давоирларида, айниқса бурилиш босқинчиларда партиянинг ичда турли фикрлар турғилиши мумкинми? Мумкин. Бошқаларнинг фикрлардан фарқ қилишдан ўз фикрини айтган кишилар билан қандай муомала қилиш керак? Биз, бундай ҳолларда репрессиялар қўлламасдан, балки ленинча ишонтириш ва тушунтириш методлари қўлланганимиз керак, деган фикрдамыз. (Қарсаклар).

Партияимизнинг тарихидан шундай бир воқеани эслабди ўтаман. Октябрь арафасида, улар социалистик революция бўлишини, ёки бўлмасини, деган масала турган ҳал қилувчи кунларда Зиновьев ва Каменев партия мўжлаб қўйган қуроли кўзгоғида матбуот сифефеларидан қарши чиқдилар, болшевиклар партияси Марказий Комитетининг планларини душманларга очиб бердилар. Бу — революция ишига қилинган хўнаёт эди.

Владимир Ильич Ленин Зиновьев ва Каменевни фой қилиб ташладилар, улар партиядан ўчиришни талаб қилди. Ревизионизмнинг шундан кейинги ривожланиши Лениннинг қуроли кўзгоғида қаратилган йўли тўғри йўл эканлигини тўқиб ишотлади. Кейинроқ Зиновьев ва Каменев ўзларини адашганликларини айтиб, ўз абиларига кириб бўлганлариди, Ленин уларга нисбатан қатъий олийжабонлик кўрсатди ва уларни партия раҳбарлигидан аниқ қилиш масаласини ўз қилиб.

Владимир Ильич партия ички демократиясини авж олди-

риш йўлини қатъий билан ўтказди. У коммунистлар ва партиячилар кенг оmmasиға таянди.

Ленин вафотидан кейин ўтган йилларда партия турмушининг ленинча нормалари Сталин шахсияти сўзсизини вақолатида кўпол равишда бўзди. Сталин партия ички демократиясини ва совет демократиясини чеклашни партия ички ҳаётининг ва давлат ҳаётининг нормасига айлантириб юборди. У раҳбарлигининг ленинча принципларини кўпол равишда поймол қилди, ўзбошимчалikka ва ҳокимиятни суверенитет қилишга йўл қўйди.

Сталин ўз рўпарасида ўтирган ўртоқка қараб «бутун нима учундир кўнгиңгиз бежо кўринади» деб айтдики, шу гапдан кейин кўнгиңгиз бежо кўринган ўша ўртоқни шўбҳа остида деб ҳисоблаш мумкин эди.

Делегат ўртоқлар! Шахсияти сўзсизини даврида ҳокимиятни суверенитет қилинганлиги масаласини партия XX сўзсизиди қўйиш тўғрисидаги таклифга партияга қарши группани қандай қаралганлигини сўзсизиди айтиб бермоқчиман. Молотов, Каганович, Маленков, Ворошилов ва бошқалар бу таклифга қатъий қарши чиқдилар. Уларнинг эътирозларига жавобан, агар сизлар бу масаланинг қўйилишига қарши чиқсангиз, у ҳолда биз партия сўзсизини делегацияларининг фикрини сўраймиз, деб айтдики. Сўзсиз бу масалани муҳомака қилиш керак деб айтишга шўбҳаланмас эдик. Фақат шундан кейингиди улар рози бўлишди ва шахсияти сўзсизини масаласи партиянинг XX сўзсизиди маълум қилиди. Ленин сўзсиздан кейин ҳам фракциячилар ўз курашларини тўғатмадилар, ҳокимиятни суверенитет қилиш тўғрисидаги ишларининг аниқланганлиги бутун чоралар билан тўқилиш қилдилар, улар бу иш аниқланганлигида ўзларининг оммивий репрессияларга қатнашганликларини очилиб қолмайдиган қўққилар.

Оммивий репрессиялар Киров ўлдирилганидан кейин бошланиб кетди. Унинг ҳалол қилинишига ким айбдор эканлигини ҳақиқатан билиб олмақ учун бир талай куч сарфламоқ керак. Кировнинг ўлими билан боғлиқ бўлган материалларни қанчалик қўқур ўрганаётган бўлмас, шу қадар кўп савол турғилмоқда. Шу факт эътиборини фенга жалб қилдикки, Кировни ўлдирган қотили илгарти кеңистлар Смольний солиди икки марта ушлаганлар ва унинг ёнидан қурол тоғилган. Лекин кишининг қўрсатмаси билан иккала сафар ҳам уни қўйиб юбордилар. Иккида қўлдаги қурол билан олдига Киров қораланган бўлганда, қўлдаги қурол билан пайдо бўлиб қолган. Нима учундир шундай бўлиб чиққанди, Кировни муҳофаза қилувчиларининг бошлиғи С. М. Кировни ўлдирган вақтда уйдан анча сарқал қилиб кетган, вақолатини инструкцияга кўра, у ўш муҳофаза қилётган кишидан бунчалик масофада ордига қолганига ҳақиқий йўқ эди.

Яна шу факт ҳам жуда галати, Киров муҳофазачиларининг бошлиғини Сталин, Молотов ва Ворошилов тергов қилишлари керак эди, аммон уни терговга олиб келётганлигида, уни терговга олиб келиш лозим бўлган кишилар муҳофазачилар бошлиғи тушган машинани қасдан аварияга учратдилар, бу гапни кейин шу машинанинг шофери айтиб берди. Шу кишилар, муҳофазачилар бошлиғи авария натижада ҳалок бўлди, деб эълон қилганлар, вақолатини ҳақиқатда уни олиб келётган кишилар ўлдирган экан.

Кировни муҳофаза қилган киши шу йўл билан ўлдирилган. Шундан кейин, уни ўлдирган кишиларни отиб ташладилар. Бу, афтидан, тасодифий эмасдир, бу йўлда қасдан қилинган жиноятдир. Бундай ишни ким қилиши мумкин эди? Ҳозир бу мураккаб ишнинг тафсилотини диққат билан ўрганилмоқда.

Маълум бўлишича, С. М. Кировни муҳофаза қилган соқчиларининг бошлиғини машинага солиб сўроққа олиб бораган шофер терик экан. У айтганики, деб сўроққа бораётганимизда кабинада меннинг ёнида Ички Ишлар Халқ Комиссарлигининг ходими ўтирган эди. Машина юк машинаси бўлган. (Албатта, шунинг жуда галатлиги, бу кишини нима сабабдан юк машинасига солиб сўроққа олиб бораган, гўе бунинг учун бошқа машина топилмайдик. Чамаси ҳамма нарса оқиндан батафсил ўйлаб қўйилган). Ички Ишлар Халқ Комиссарлигининг бошқа икки ходими Кировни муҳофаза қилувчи соқчилар бошлиғи билан биргаликда машинанинг устида бўлган.

Шофер яна бундай деган. Ҳа қўққалдан бораётганимизда меннинг ёнида ўтирган киши бирдан қўққалдан рулни тўғри олди ва машинани тўғри уйга қараб солди. Шофер унинг қўққалдан рулни тўғри олди, машинани тўғри йўлга солган, шундан кейин машинанинг фақат бортигина бинонинг деворига урилган. Шундан кейин шоферга, бу авария вақтида Киров соқчиларининг бошлиғи ҳалок бўлди, деб айтдилар.

Хўш, нима учун у ҳалок бўлган? Уни олиб бораган кишининг ҳеч бир зарарланмаган? Нима учун Киров соқчилари бошлиғини олиб бораган Ички Ишлар Халқ Комиссарлигининг икки ходими ҳам кейинчалик отиб ташланган? Демак, амал-тақдир қилиб уларни йўқ қилиш кимгадир керак бўлган, шу йўл билан жиноятнинг иши ёлғиз.

Бу ва бунга ўхшаш ишларнинг кўп ва жуда кўп тафсилотлари ҳал аниқлаб олинган йўқ.

Ўртоқлар! Бизнинг бурчимиз ҳокимиятни суверенитет қилиш билан боғлиқ бўлган бу хилдаги ишларни диққат билан ҳар томонлама текширишдан иборат. Бир вақт келиб, биз ўлиб кетамиз, биз ҳаммамиз ҳам ўламиз, лекин ҳозирча қилиб турган эканмиз, биз кўп нарсани аниқлаб олишимиз ва партияга ҳамда халққа ҳақиқатини айтиб беришимиз мумкин ва лозим. Биз ҳозир вақтда ҳақиқатан аниқлаш учун ҳамма нарсани қилишга мажбуримиз, чунки бу воқеалардан кейин қанча кўп вақт ўтса, ҳақиқатини аниқлаш шунча қийинроқ бўлади. Энди, албатта, ўзгаларни тириштириб бўлмайди. Лекин партия тарихида бу тўғрида ҳақониятини айтиб ўтмоқ зарур. Бу ишни бундай ҳодисалар бундан бўён ҳеч қачон такрорланмаслигини учун қилмоқ керак бўлади. (Гуздурос, давоми қарсаклар).

Марказий Комитет Президиуми составидан айрим кишиларнинг ўзлари ҳокимиятни суверенитет қилишда, одамларни кўллаб жаза ва таъкидларга дучор қилишда айбдор бўлган бир чоқда, бу хил масалаларни ҳал қилиш қанчалик қийин эканлигини ўзингиз тасаввур қила оласиз. Бу кишилар шахсияти сўзсизини фой қилишга қаратилган ҳамма чораларга қатъий қаршиллик қўрсатдилар, сўнгга эса, Марказий Комитетга қарши курашни авж олтирдилар. Марказий Комитет раҳбарлари составини ўзгартирдилар, партиянинг ленинча сиёсатини, XX сўзсиз тўтган йўлни ўзгартирмоқчи бўлдилар.

Албатта, улар бундай ишларнинг қараб қилинишини истамадилар. Сизлар ўртоқ Шелепиннинг нутқини эшитдингиз. У сўзсизда сўзларини айтиб берди, лекин, албатта, ҳозирги вақтда оқиндан нарсаларининг ҳаммасини тўла-тўқис айтиб бергани йўқ. Ҳеч қандай айб бўлмаган кишилар кишилар ҳалок бўлди, ҳар бир кишининг тақдирини аса — бутун бир тарихдир. Кўпгина партия, давлат ва ҳар бир арбоблар ҳалок бўлиб кетди.

Албатта, Марказий Комитет Президиумида бўлиб, қонунни бузганлиги учун, одамларни кўллаб жаза-таъкидларга дучор қилганлиги учун жавобдор бўлган кишилар шахсияти сўзсизини даврида қилинган ўзбошимчаллиги фой этинишга турли йўллар билан қаршиллик қўрсатдилар

(БОШИ 1, 2, 3-БЕТЛАРДА).

У ёки бу арбоб қанчалик қобилиятли бўлмасин, у нисга ўзининг қанчалик кучини қўшмасин, лекин коллектив қўл-

Декни меҳнатини ҳақиқатан ҳам дунгила олинб била бирга жаҳон уруши байрон қилган хўжалигини меҳос қилиб олади. У қатти қийинчиликлар ва маҳрумликларни енгиши, талай-талай қурбонлар бериши керак эди. Интервенциячиларнинг босқинлиги даф қилиш, ички қонгрел-волуциячилар бостириш, саноат вужудга келтириш, байрон бўлган ва қаровиз қолган қишлоқ хўжалигини оқна тузи- гиши, транспортни тиклаш, савдои, таъдик қилиш, ва...

Шу масала юзасидан Япония бош министры Х. Икэда, Эфиопия императоры Хайле Селассие, Англия жамоат арбоби Ж. Коллингс, бар группа инглиз дейберишчилар (Б. Касл, Ангол-Томас ва бошлар) ҳамда Америка олими Л. Полдингдан олинган катлағга кам ўрток Н. С. Хрушчевнинг айна шу хилдан жавобларни юборилди. (ТАСС).

Гана Республикасининг Президенти Кваме Нкрума яқинда СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. ХРУЩЕВНИНГ Гана Республикасининг Президенти Кваме Нкруманинг мактубига жавоби

НАТО давлатларининг ҳозирги сясат си шунга олиб бормоқдаки, деярлида яавобда, эндиликда ба диноят заррчаалардан амас, ба диноят ядро курулининг анал ва бай рошгарилдик келтирувчи кукидан хавотирланлишга тугри келмоқда. Бугунги кунда нисомит олдики кукидан ҳақийи муаммо ала шундай. Нисоят ядро уруши дахшатларини ўз бошида ҳеч кан чин синаб кўрсани деб, биз энс периментал портлашларни ўтказ моқдамиз ва ўз курулининг таъри тиниш кукида ядро курулининг маъжуд бўлини Германия билан сулк партомаси таъзи мисаласи тудайди. дағдага милиталетан к

Шу масала юзасидан Япония бosh министри Х. Икэда, Эфиопия императори Хайле Селассие, Англия жамоат арбоби Ж. Коллингс, бир группа инглиз лейбнеристлари (Б. Касл, Ангод-Томас ва бошқалар) ҳамда Америка олимия Л. Поллингадан олинган ҳатлабга ҳам ўртоқ Н. С. Крушевнинг ана шу хилдаги жавоблари юборилди. (ТАСС).

Ұртоқ Ф. Р. КОЗЛОВ докладининг давоми

(ДАВОМИ ЕТТИНЧИ БЕТДА).

